

Н.С. Краснокутська, д-р екон. наук, проф. (*ХДУХТ, Харків*)

І.В. Мілаш, канд. екон. наук, доц. (*ХДУХТ, Харків*)

О.А. Круглова, канд. екон. наук, проф. (*ХДУХТ, Харків*)

РОЛЬ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПІДГОТОВЦІ МАГІСТРІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Інтеграція у світовий освітній простір вимагає від вітчизняних вищих навчальних закладів не тільки активізації наукової діяльності, але і визнання наукових результатів на світовому рівні. Саме такі умови визначають сьогодні межу для входження у рейтинги 200 або 500 кращих університетів світу, яку, на жаль, жодний ВНЗ України у 2013 році не зміг подолати.

Звичайно, проблеми входження вітчизняних закладів у світові рейтинги є комплексними та неоднозначними, але одним із шляхів їх вирішення є активне залучення до наукової діяльності студентства із його передовими ідеями, новаторськими підходами та нетрадиційним мисленням.

Наукова діяльність студентів дозволяє їм одержати додаткову інформацію в сфері новітніх напрямків досліджень, озброює методами дослідження, дозволяє системно, глибоко та різнобічно осмислювати сучасні соціально-економічні явища і процеси, вчить публічно представляти результати наукових пошуків.

Узагальнення набутого на економічному факультеті ХДУХТ досвіду свідчить, що у системі університетської освіти застосовується декілька форм організації наукової діяльності студентів за освітньо-кваліфікаційним рівнем «магістр»:

1. Наукова діяльність студентів, яка вбудовується в навчальний процес.

Її завданням є активізація процесу навчання, а участь у ній є індикатором наукової активності студентів. Такий вид наукової роботи включає: вивчення літературних джерел, підготовку наукових рефератів, есе, презентацій, участь у предметних олімпіадах і олімпіадах зі спеціальності, конкурсах, студентських чемпіонатах. Саме цей вид діяльності є найбільш розповсюдженим і дозволяє залучити значну кількість студентів.

2. Наукові дослідження, які доповнюють навчальний процес.

Їх завдання – вихід за межі програми й індивідуалізація процесу навчання, забезпечення безперервності зв'язку «магістратура-

аспірантура». Цей вид наукової діяльності студентів реалізується за допомогою виконання курсових і випускних кваліфікаційних (магістерських) робіт, тематика яких відповідає напрямкам науково-дослідних тем кафедр економічного факультету, а також участі студентів у наукових семінарах і конференціях. Для посилення цього виду наукової діяльності, наприклад, на кафедрі економіки підприємств харчування та торгівлі організовані наукові гуртки, діє студентське наукове товариство. За цим напрямком цінним є досвід кафедри в створенні студентами-магістрами програмних продуктів, які застосовуються в наукових і навчальних цілях. Такі дослідження проводяться, як правило, у межах підготовки магістерської дипломної роботи.

3. Наукові дослідження, які проводяться паралельно навчальному процесу.

Їх завдання – наукова професіоналізація студентів під керівництвом викладачів, тобто спеціалізація й підготовка до наукової діяльності. Зміст роботи магістрів тут – це участь у наукових дослідженнях кафедри, підготовка наукових статей і тез. Тут поле для діяльності велике: участь у соціологічних опитуваннях, проведенні анкетувань, створенні баз даних результатів досліджень, робота з науковою літературою й інформацією Інтернет.

Поряд із позитивним досвідом організації наукової діяльності студентів за освітньо-кваліфікаційним рівнем «магістр», на наш погляд, є низка проблем, які вимагають модернізації системи підготовки до наукової діяльності.

По-перше, має місце досить низька мотивація студентів до наукової діяльності, яка обумовлена відсутністю дієвої системи заохочення студентів, що займаються науковою діяльністю, і розмитістю їх перспектив як учених. Супровідним фактором у цьому випадку є суспільна думка про нестатусність професії вченого. За даними проведеного нами опитування, серед причин, через які студенти не виявляють бажання працювати як учені та займатися науковою діяльністю, домінують одна головна й три додаткові. Головна причина – низька оплата праці. Додаткові причини: відсутність на кафедрах матеріальної бази, необхідної для сучасних наукових досліджень; досить висока забюрократизованість організації наукової роботи і її низький престиж.

По-друге, модернізації вимагає дотримання принципу тотального залучення студентів до наукової діяльності. Очевидно, що не всі студенти повинні й можуть бути зацікавлені у виконанні наукових завдань. Тому необхідно проводити анкетування студентів

на предмет виявлення у них інтересу до науково-дослідної роботи. Надалі можливо проведення аналізу їх індивідуальних особливостей і рівня підготовленості з метою формування індивідуальної освітньої траєкторії студентів. Тут важливого значення набуває роль викладача не як наставника, який генерує ідеї і окреслює напрями їх реалізації, а як партнера, який сумісно зі студентом ставить і вирішує наукові завдання.

По-третє, вимагає розвитку комунікативна грамотність студентів. Дана проблема пов'язана з низькою культурою написання письмових робіт, таких як: наукові доповіді, статті, есе, заявки на конкурси, звіти про проведені наукові дослідження та ін. Особливою проблемою є низьке володіння студентами-магістрами економічних спеціальностей іноземними мовами, що обмежує їх можливості ознайомлення з сучасними науковими досягненнями світового рівня. Між тим для повноцінної інтеграції у світовий освітній простір науковий пошук студентів повинен бути орієнтований на вивчення накопиченого світовою наукою передового досвіду, а не тільки перекладних видань, які в Україні, як правило, випускаються із запізненням 5-10 років.

По-четверте, важливим напрямом змін є розвиток системи міжнародного наукового співробітництва кафедр і студентів-магістрів економічного факультету, яка припускає участь у студентських і викладацьких обмінах. Це сприятиме підвищенню якості наукових досліджень і престижності наукової діяльності в очах студентів.

Позначені проблеми носять комплексний характер і вимагають вирішення на різних рівнях. Розвиток повноцінної системи наукової діяльності студентів не тільки дозволить забезпечити спадкоємність науково-педагогічних кадрів, але й сприятиме формуванню особистості представника молодого покоління навіть у тому випадку, якщо він не обере наукову діяльність як свою майбутню професію.

Отже, з урахуванням наявного досвіду й існуючих проблем, система підготовки магістрів до наукової діяльності, на наш погляд, повинна містити в собі наступні елементи:

- участь студентів у наукових конференціях, семінарах, форумах, роботі наукових гуртків;
- конкурсний відбір дипломних і курсових робіт з обов'язковою процедурою їх публічного захисту;
- ведення регулярно обновлюваної бази даних конкурсів, грантів для студентів, участь у яких сприятиме підвищенню престижності наукової діяльності;

- посилення рівня володіння іноземними мовами, що розширить можливості наукового пошуку;

- інформаційний блок, що міститиме всю документацію, а також дані про наукову діяльність кафедр, факультету, вузу в цілому, про перспективи й досягнення студентів у їхній дослідницькій роботі, а також їх використання в навчальному процесі та практичній діяльності.

Поетапність розвитку та чітка структурованість такої системи дозволять не тільки активізувати наукову діяльність магістрів, але й досягти скоординованості й комплексності, які мають бути властиві системі вузівської освіти в цілому.

УДК 339.3:339.5.02

М.П. Головка, д-р техн. наук, проф. (*ХДУХТ, Харків*)

Т.Л. Колесник, канд. техн. наук, доц. (*ХДУХТ, Харків*)

В.О. Акмен, ст. викл. (*ХДУХТ, Харків*)

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ФАХІВЦІВ-ТОВАРОЗНАВЦІВ ІЗ МИТНОЇ СПРАВИ ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНОГО РІВНЯ «МАГІСТР»

Аналіз ситуації на ринку праці свідчить про певний дисбаланс у сфері підготовки професійних кадрів. В Україні існує розрив між системою освіти та потребами ринку праці: людей з вищою освітою в країні багато, а справжніх кваліфікованих фахівців катастрофічно не вистачає. Країна потерпає від дефіциту фахівців світового рівня як в економічній галузі, так і в сфері високих технологій.

За цих умов стає принципово важливим формування в системі освіти нової генерації спеціалістів, які володіють глибокими фундаментальними та спеціальними знаннями й здатними працювати творчо та самостійно, професіоналів, здатних реалізувати стійкий та динамічний розвиток конкурентоспроможної економіки країни та наукоємних технологій. Саме магістри – це ті фахівці, які здатні забезпечити вирішення актуальних проблем сьогодення, і, як свідчить зарубіжний досвід, саме вони є квінтесенцією системи вищої освіти та основою науково-технічного прогресу в цілому.

Для більш глибокого розуміння сутності магістерської підготовки доцільно згадати походження терміна «магістр», який з